

женъ въпросъ : дали Русия е искала чрезъ Санъ-Стефанския договоръ — и това обстоятелство най-много уплаши европейскитѣ държави — да си създаде на Балканитѣ едно прѣдмѣстие и като дочака благоприятенъ моментъ, тогава да нанесе рѣшителенъ ударъ на Цариградъ, или пъкъ, Александъръ II изостави за минута побѣдоноснитѣ планове на Петра Велики и на Екатерина II, и прѣдприе една война съ едничката цѣль да даде свобода на славянското племе, което пышкаше подъ турското яго. Неприятелитѣ на Русия се възползуваха въ тоя случай да дискредитиратъ прѣдъ общественното мнѣние руската политика и да ѝ се противопоставятъ на всѣка крачка, кждѣто имъ се удава възможность. Неприятелитѣ на Русия знаеха много добръ, каква грамадна стѣпка направи прѣди едно столѣтие Екатерина втора съ Кючукъ-каинарджикския трактатъ, на който рускитѣ юристи справедливо градѣха юридическото право на Русия да се бърка въ раборитѣ на Турската империя; тѣ знаеха много добръ комбинациитѣ на Наполеона съ Александра I, а частно Англия не можеше да забрави, че тридесетъ години, по-рано Николай I е прѣдлагалъ на английския посланикъ да си раздѣлятъ голѣмата империя на „умирающия човѣкъ“. Тия обстоятелства идѣли да подкрѣпятъ страхуванията на Великитѣ Сили, и ние виждаме още отъ тоя моментъ, че дѣятелностьта на кабинетитѣ, неприятели на Петербургския, се свежда къмъ двѣ цѣли : да се прѣсѣче влиянието на Русия на Балканския полуостровъ и да се създаде на този полуостровъ такава политическа система, която да има нужда отъ постоянния контролъ на Европа.

Но дали дѣйствително Русия е имала завоевателни намѣрения съ създаването на една велика България? дали тя е мислила да направи отъ нашето отечество „задунайска губерния“ ? Ние не можемъ да допустнемъ това. Въ епохата за която говоримъ желанието на руския народъ е било и желанието на царя и неговитѣ съвѣтници. Политиката на единъ великъ народъ, какъвто е рускиятъ, изхожда много често отъ личнитѣ стрѣмления на императора, а единъ обширенъ етюдъ върху Александра II ще ни докаже, че неговото прѣдприятие е